

Reform az NDK-ban

A tudomány, technika és a népgazdaság területén végbenmenő változások magasabb követelményt állítanak a felsőfokú intézmények elé a hallgatók kiképzését és nevelését illetően. Ezek a megváltozott igények változást idéznek elő a felsőfokú intézmények kutatási kapacitásának állományában, melyreható változások szükségessé teszik a főiskolák és egyetemek kutatásaiban, vezetésében, szervezésében. Ezeket a szempontokat, igényeket figyelembevéve az NDK tanárképzése a következő fokozatokon történik a reform életbelépése után.

Alaptanulmányok. Időtartam: két év. Az innen kikerült hallgatók általános iskolai tanárként fognak tevékenykedni. A tanulmányi tervezetet az állami tanárképzés határozza meg. Órák száma heti 32 óránál nem lehet több.

Szaktanulmányok. Időtartam: az előző két évhez még két év, tehát összesen négy év. Ebben a második fokozatra átléphetnek az elsőből, ha elővizsgát tesznek az érdekelt hallgatók. Itt már az oktatás differenciált, azaz szakonként elvált.

A tanulmányok fővizsgával fejeződnek be. A hallgatók képességeik és tudásuk alapján nyernek elhelyezést.

Tudósképzés. Időtartam: 2-3 év, az előzőkkel együtt 6-7 év. Ebben a szakaszba is átjuthatnak az előzőből, de szintén csak elővizsga letétele után. Itt már olyan magasan kvalifikált kérdéseket kell képezni, akik a tudományok, a termelés és társadalom fejlődését előmozdítják. A fővizsga után a hallgatók megkapják a doktori címet, és az állami szervekkel egyetértésben a kutatás különböző területein fognak működni. Ezek a reformok előrelátóan 1969-70-ben valósulnak meg a gyakorlatban is. **Sóvágó Mária**

A hallgatói ösztöndíjrendszeréről

Dr. Balázs József és dr. Veres József tanulmánya

Bár nem tartozik szorosan a vizsgált területhez, mégis meg kell említeni, hogy észrevételek hangzottak el a nappali tagozatos hallgatók tandíjával kapcsolatban is. A felsőoktatási intézmények nappali tagozatos hallgatóinak tandíjáról a művelődésügyi miniszter 159/1963. /M. K. 14./ MM. számú utasítása rendelkezik. Az észrevételek nem annyira az eljárási szabályokat érintik, hanem a tandíj mértékére és differenciálására vonatkoznak.

A továbbiakban a vizsgálat eredményeként az anyagi érdekeltesség fokozottabb megvalósítása érdekében néhány gondolatot kívánunk felvetni.

Helyesnek látszana, ha jövőben a szociális támogatásnál, ezen belül különösen a pénzbeli támogatásnál és a kollégiumi és diákotthoni elhelyezésnél — annak az elvnek a szem előtt tartásával, hogy egyenlő társadalmi és politikai feltételeket kell biztosítani az egyetemen a tehetség kibontakozásához — befolyásoló tényező lenne a tanulmányi munka eredménye. Ez két módon oldható meg: *A szociális támogatás rovására* (de az állami támogatás nem feltétlen csökkentésével), sőt esetleges növelésével *általános tanulmányi ösztöndíj növelésével*; *a szociális támogatás rendszerén belül*, függetlenül az általános tanulmányi ösztöndíjtól, *olyan feltételeknek a megállapításával, amelyek a hallgatót anyagiilag jobban ösztönzik tanulmányi munkájának javítására*. Pl. a diákotthoni ellátás térítési díjának mértékét a tanulmányi eredmény is befolyásolná, a Kar állami vezetőjének jogában állna időszakosan egészen a felső határig növelni az egyéb térítési díjakat stb.

A rendkívüli segély összege a külföldi diákok emelésével a jövőben nő. Ennek

megfelelően a rendkívüli segélykeretet hatékonyabban lehetne felhasználni a hallgatók szociális támogatására. A dékánok hatáskörének csorbítása nélkül elképzelhető lenne, hogy a rendkívüli segélyek odaitélése meghatározott szempontok alapján történe. Pl.

— miután a szociális támogatásnál is befolyásoló tényező lenne a tanulmányi eredmény, éppen az anyagi ösztönzés érdekében módot kellene adni az állami vezetőknek arra, hogy a KISZ alapszervezet és az évfolyamfelelős javaslatára a fizikai vagy alacsony kategóriájú szülő gyermeke, aki anyagiilag rászorul a támogatásra és a tanulmányi eredménye sem azért gyengébb, mert hanyag és lusta, hanem azért mert szorgalmas munkával sem tud jobb eredményt felmutatni, minden hónapban rendszeresen annyi rendkívüli segélyt kapjon a szociális ösztöndíj mellé, amennyi elegendő ahhoz, hogy tanulmányát nyugodt körülmények között végezze. A kari re alapot biztosítanak.

rendkívüli segély-keretek er — A segélykérelmekben foglalt indokok ellenőrzése, gondos mérlegelése mellett emelni lehetne a rendkívüli segélyek összegét, hogy az arra rászoruló hallgatók valóban meg tudják venni a legszükségesebb ruházati cikkeket. stb.

— Vásárlások esetében az utalványrendszer bevezetését sem tartanánk kizárt megoldásnak.

A vizsgálat eredményeként megállapítható, hogy a ka-

ron az általános tanulmányi ösztöndíjjal kapcsolatban hármas új követelmény alakult ki. Ezek:

— az általános tanulmányi ösztöndíj összegének emelése, — az ösztöndíj összegek közötti különbségek növelése, — az ösztöndíj kategóriák differenciálása.

Az általános tanulmányi ösztöndíj összege emelésének mértékére — kellő felmérés hiányában — javaslatot nem tehetünk, de a szerzett tapasztalatok alapján olyan következtetéseket levonhatunk, hogy a növelés történhetne: — nagyobb összegű pénzügyi keret biztosításával; — a pénzügyi keretnek ösz-

A négyes kategóriára vonatkozó elgondolás pl.

Kategória	Tanulmányi eredmény pontszáma	Tan. ösztöndíj
I.	5 — 4,9	500 Ft
II.	4,8 — 4	400 Ft
III.	3,9 — 3,5	250 Ft
IV.	3,4 — 3	100 Ft

A kategóriák határai nem egyeznek meg a jelenleg érvényben levő pontozási rendszerrel, így azonban lehetővé válna, hogy az a jó közepes hallgató, aki mindenképp sikeresen levizsgázott, tanulmányi ösztöndíjban részesülhessen. Ez a megoldás különösen a Természettudományi Karon látszik indokoltnak.

A tartalmi differenciálásra vonatkozó elgondolás: az ösztöndíj odaítélésénél figyelembe kellene venni a hallgatók emberi, erkölcsi, politikai magatartását is. Ezzel is kiemelve azt a követelményt, hogy az általános tanulmányi ösztöndíjat nem zárólag a jó tanulmányi eredménnyel, de példamutató magatartással is ki kell érdemelni. Ezzel kapcsolatosan szabad mérlegelési jog-

töndíj rendszerek közötti átcsoportosításával;

— a rendkívüli segélykeret egyrésztének felhasználásával.

Az ösztöndíj összegek közötti különbségek növelésének elvi indoka a hallgatók anyagi ösztönzésének hatékonyabb biztosítása, (pl. az 50 Ft-os szintkülönbség az anyagi ösztönzés szerepét nem töltheti be).

Az általános tanulmányi ösztöndíj differenciáltabbá tétele két területen biztosítható: négy vagy öt kategória kialakításával, a kategóriarendszeren belül az állami vezető jogkörének növelésével oly módon, hogy egyéni elbírálás alapján joga legyen az ösztöndíj-kategóriák megváltoztatására.

A négyes kategóriára vonatkozó elgondolás pl.

Kategória	Tanulmányi eredmény pontszáma	Tan. ösztöndíj
I.	5 — 4,9	500 Ft
II.	4,8 — 4	400 Ft
III.	3,9 — 3,5	250 Ft
IV.	3,4 — 3	100 Ft

kört kellene biztosítani a dékánok részére.

Fegyelmi vétség esetén a vétség fokától függően — szankciók jelleggel az ösztöndíj 1-2 havi megvonását, vagy az ösztöndíj összegének egy bizonyos időszakra való csökkentését is kezdeményezhetné az állami vezetés.

Miután a társadalmi tanulmányi ösztöndíjrendszer megszüntetésére ill. a szerződéses kapcsolatok nagymértékű csökkentésére vonatkozóan mind a három kar, de különösen a Bölcsészettudományi Kar részéről hangzottak el javaslatok, azok alapján helyesnek véljük:

— a társadalmi tanulmányi ösztöndíjrendszer teljes reví-

zióját különösen a tanárképzés területén,

— a jövőre vonatkozóan a társadalmi tanulmányi ösztöndíj alapját képező szerződéses kapcsolatok (reális feltételeken nyugvó) csökkentését.

A társadalmi ösztöndíj összege magas. Általában havi 800 Ft-ot meghaladó ösztöndíjat kapnak a hallgatók. A kevesebb ösztöndíjban részesülő hallgatóknál vagy a szülők jövedelme a magas, vagy a hallgató elégtelen tanulmányi eredményt ért el. A társadalmi tanulmányi ösztöndíjas 800 Ft-ból 200 Ft kollégiumi díjat fizet, így a kézhez kapott összeg 600 Ft. Viszont ha kikerül az egyetemről a havi 1300 Ft fizetéséből nem tud havonként 600 Ft-ot megtakarítani. Itt is csökkenteni kellene az ösztöndíj állandó jellegű szociális részét ugyanakkor növelni kellene a tanulmányi eredménytől függő változó részt.

Gyenge tanulmányi eredmény, fegyelmi vétség, stb. esetén az állami vezetés nagyobb mértékben kezdeményezze a szerződés felbontását.

A külföldi diákok és az utóvizsgadíjak új rendszeréről szóló minisztériumi utasítás-tervezet — az anyagi ösztönzés szempontjából is — változtatás nélkül elfogadhatónak tartjuk.

Az új megoldások anyagi alapjának biztosítása érdekében a külföldi diákok részéről befolyó összeg felhasználható lenne: a hallgatók szociális támogatásához szükséges pénzügyi keret növelésére, — az általános tanulmányi ösztöndíjkeret szintjének emelésére.

Az egyetemi ifjúság

Tudományegyetemünk párt és KISZ végrehajtó bizottságainak állásfoglalása

Amikor az MSZMP VIII. Kongresszusa és az oktatási reformról szóló jogszabályok, határozatok a felsőoktatási intézmények elé a kommunista szakemberképzés célját állították, párhuzamosan és önként adódott az egyetemi KISZ-szervezetek legfőbb feladata: a kommunista szakemberképzés segítése. Azóta néhány év eltelt, lehetőség nyílt mindkét részről az eddigi munka értékelésére, illetve a hiányosságok okainak feltérására. Az elemzés aktualitását támasztotta alá az is, hogy az egyetemi ifjúság eszmei-politikai és erkölcsi arculatáról, az egyetemi KISZ-szervezetek munkájáról folyó viták gyakran torz formában és valótlan tartalommal jelentkeztek. Pedig az egyetemi ifjúság szakmai-politikai fejlődése — amely jelen társadalmi viszonyaink között közismerten rendkívüli jelentőséggel bír — csak akkor biztosított, ha megfelelő alapon, tudományosan kidolgozott oktatási-nevelési elvek determinálják.

Nagy feladatra vállalkozott tehát a KISZ Központi Bizottsága, amikor mindezek felvetésével az irányelv céljait tűzte ki, hogy egyrészt segítsen a társadalmi közvéleményben valóságghú képet kialakítani az egyetemi ifjúságról és a KISZ-szervezetek munkájáról, másrészt segítsen a felsőoktatásban résztvevő ifjúság oktatásával, nevelésével foglalkozók — elsősorban a KISZ, valamint a felsőoktatási intézmények munkáját irányító különböző vezetőszerkezetek — hatékonyabb tevékenységét.

A feladat jelentősége mellett, a nagyfokú érdeklődés kiváltásában azonban nem kis szerepe van e dokumentum bátor és nyílt hangvételének, amelyet nagyon helyesen vittek tovább az egyetem párt és KISZ vég-

rehajtó bizottságai közös állásfoglalásukban. Nem eltúloztunk egyetemünkön az a közvélemény, amely úgy ítéli meg ezeket a dokumentumokat, hogy elsőként foglalják össze „kozmetikázás” nélkül mindazokat a fontosabb egyetempolitikai problémákat, amelyek ugyan eddig is beszélgetések tárgyát képezték, vagy részük ismeretes volt sokunk előtt, de ilyen formában még nem nyertek írásbeli rögzítést.

Van azonban a KISZ KB Irányelveinek egy további sajátossága is: az egyetemen jelentkező problémák teljes bonyolultságukban, összefüggéseikben való vizsgálata. Az így létrejött anyag első olvasásra valóban úgy tűnhet, hogy olyan kérdésekkel is foglalkozik, amelyek túlnőnek a KISZ hatáskörén. (A viták során főleg az oktató-nevelő munkával folalkozó rész tekintetében jelentkeztek ilyen nézetek.)

Ha azonban figyelembe vesszük, hogy az eredmények elismerése mellett, a fogyatékoságok ilyen felvetése elsősorban azért történt, hogy „közös összefogással hatékonyabban és gyorsabban léphessünk előre, a megoldásra váró feladatokban.”

Egyetemünkön már az eddigiekből is megállapítható, hogy a többségi álláspont szerint az Irányelvben megfogalmazott hiányosságok általában de a maguk konkrétumában is megállják helyüket. Ugyanakkor feltétlenül szükséges hangsúlyoznunk —

Egyetemünk valamennyi oktatójában, hallgatójában nagy érdeklődést kiváltó anyag került megvitatásra a legutóbbi hetek alatt. A napirend a JTK oktatói értekezletén, a BTK és a TTK oktatóinak szakcsoport ülésén, a KISZ alapszervezetek taggyűlésein a KISZ KB októberi határozatának, valamint a MSZMP és a KISZ egyetemi végrehajtó bizottságainak együttes állásfoglalásából adódó feladatok megvitatása volt. Nevelési feladatok az oktatók számára, nevelési és szervezési feladatok a KISZ szervezetek számára. Annak ellenére, hogy ezek

elsősorban a hallgatók tárgyilagos ítélőképességének kialakítása érdekében — hogy az egyetemi oktatókat sem szabad kiragadnunk munkájuk megítélése során abból a társadalmi valóságból amelyben élnek és dolgoznak. Nem azért hangsúlyozzuk ezt, mintha a dokumentumok ezt tették volna, de amennyire fontos, hogy az oktatók erkölcsi-politikai magatartásukból világnézetükből kiküszöböljenek minden károsan ható tényezőt, ugyanarra fontos, hogy a hallgatók értenek, tárgyilagosan ítéljék meg a hiányosságokat, vegyék figyelembe, hogy mindazokon az ellentmondásokon kívül, amelyekkel nekik is meg kell küzdeniük, oktatóiknak gyakran sokkal több nehézséggel kell

szembenézni a tudományos és társadalmi életükkel összefüggésben. Ezzel természetesen nem kívánjuk mindazokat a szubjektív tényezőket kisebbiteni, amelyeket a dokumentumok felvetnek, mégkevésbé, hogy a fogyatékoságokat társadalmi problémákra vezessük vissza, de úgy gondoljuk az Irányelvek helyes és egészséges értelmezése ezt föltétlenül megköveteli.

Régi mulasztást pótol a KISZ KB dokumentuma, amikor a KISZ szervezetek helyzetét elemzi, igen súlyos, de mégis tárgyilagos megítélés alapján. Egyetemünk párt és KISZ Végrehajtó Bizottságai magukévá tették azokat a megállapításokat is, hogy a KISZ „alapszervezetek jó részének munkájá-

ban a fegyelem minimális, a demokratizmus pedig formális. A KISZ szervezetek számottevő részében nem az ifjú kommunista léggör az uralkodó. A munkastilus is többnyire alkalmatlan a közösségi élet kibontakozására, a hallgatók erkölcsi-politikai megédesítésére és közéleti, társadalmi tapasztalatok megszerzésére. Több helyen tapasztalható lazaság, politikai érzéketlenség is. Olyan tagjai is vannak a KISZ-nek akik nem méltóak az ifjú kommunista névre, elemi tanulmányi és mozgalmi kötelezettségeiket sem teljesítik, sőt néhányan közülük egyetemi, vagy bírósági büntetésben is részesültek.”

Mindezekből a feladatok egész sora következik KISZ szervezetek számára. Sokakban fel is vetődik a kérdés: vajon alkalmasak-e ezek a szervezetek a feladatok megoldására? Megvannak-e a KISZ-ben azok a feltételek, amelyek mellett biztosítható az előrehaladás?

Az első kérdésre a felelet egyértelműen igen bő. Ebből viszont az következik, hogy meg kell teremtenünk az előrelépéshez szükséges személyi, tárgyi és egyéb feltételeket. Megfelelő rétegpolitikával, a munkavégzés lehetőségének és formáinak tökéletes kialakításával, a KISZ-en belül — feltétlenül újabb és újabb eredmények érhetőek el. Persze ez azon is áll, vagy bukik, hogy KISZ

vezetőink mennyire tudnak élni ezekkel a lehetőségekkel. Az öntevékenység fokozása soha nem tapasztalt fejlődésnek lehet a mozgatórugója. Erre mindkét dokumentum tartalmaz iránymutatást.

Nem egyoldalú követelmény fokozásról van itt szó, hiszen az Irányelvek különös gondot fordítanak a hallgatók érdekvédelmére, a nyugodt körülmények biztosítására is. Sokszor úgy látjuk, hogy a hallgatók érdekvédelmét a KISZ csak akkor tudja ellátni, ha bizonyos tudási jogokat is kap. A katonai jogkör gyakorlatlása azonban csak akkor lehet eredményes a társadalmi-politikai szervezet részéről, ha elsősorban a szervezet működéséhez, illetve működtetéséhez szükséges.

Társadalmunkban jogszabályok és erkölcsi normák által biztosított mindazon személyek egyéni, és a kollektívák közös érdekeinek védelme, akik jelentős munkával járulnak hozzá a mindennapi nehézségek megoldásához. Minél több feladatot old meg a KISZ, minél eredményesebb és szélesebb munkát végez, annál jobban szélesedik belsőszóllási, véleményilvánítási jogköre is.

Úgy érezzük, a József Attila Tudományegyetem KISZ Bizottsága — az MSZMP Végrehajtó Bizottságának maximális támogatásával — már a KISZ KB Irányelveinek feldolgozása során is arról tett tanúbizonyságot, hogy egyetemi KISZ-szervezeteinkben a rendkívül bonyolult és nehéz problémák ellenére is megvan a feltétele annak, hogy az Irányelvek és az ezt konkretizáló egyetemi állásfoglalások, határozatok megvalósulhassanak.

DR. TÓTH LAJOS